

dzieli się na dwie części: I. zagadnienia ogólne — pojęcia, metody i koncepcje, II. style i formy śpiewów religijnych.

Rozprawa ks. Bartkowskiego spotkała się z dużym uznaniem fachowców, o czym może świadczyć recenzja pracy, jeszcze w maszynopisie, napisana przez L. Bielawskiego: „... autor napisał świetną pracę analityczną porządkującą repertuar polskich śpiewów religijnych według kryteriów muzykologicznych” (*Drogi i bezdroża muzykologii polskiej*, Ossolineum, 1986, s. 120). Trzeba życzyć, żeby z założeń i osiągnięć metodologicznych tej pracy mogła skorzystać zaplanowana przez Instytut Muzykologii Kościelnej KUL monumentalna publikacja źródełowa polskich śpiewów religijnych. „Są wszelkie warunki po temu — pisze wyżej wzmiankowany Bielawski (*tamże*) — by publikacja ta otworzyła naprawdę nową epokę w muzykologicznych badaniach śpiewów religijnych w Polsce. (...) miałyby również podstawowe znaczenie dla całej polskiej folklorystyki muzycznej, byłaby świetnym materiałem porównawczym dla wszelkich wydawnictw folkloru świeckiego”.

Kraków

MARIAN FULAR

Chorał Opolski, t. I. 1985; t. II. 1987; t. III. 1989. Wydawnictwo Diecezjalne. Opole.

Pod koniec 1989 r. ukazał się trzeci tom *Chorału Opolskiego*. Najwyższa pora, by to dzieło doczekało się recenzji, gdyż jak najbardziej na to zasługuje. Można poniekąd zrozumieć, że profesorowie, wykładowcy i absolwenci Instytutu Muzykologii Kościelnej KUL nie bardzo zabierali się do napisania recenzji fachowej, gdyż większość z nich ma w *Chorale* swój udział.

Moją recenzję ograniczę do kilku spostrzeżeń.

I tom *Chorału* ukazał się w 1985 r. II tom w 1987 r. a III tom w 1989 r. Wszystkie trzy tomy wydało Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu. To trzypięciotomowe dzieło jest pomyślane jako podręcznik warsztatowy dla organistów. Opracowaniem zajęli się wieloosobowy zespół redakcyjny pracowników Studium Muzyki Kościelnej przy Instytucie Pastoralnym w Opolu oraz członkowie Diecezjalnej Muzyki Kościelnej. Przewodniczącym był Ks. Dr H. Sobeczko, Dyrektor tegoż Instytutu, który jest filią Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

II tom zawiera pieśni na Adwent, Boże Narodzenie, Wielki Post i Wielkanoc w liczbie 246. II tom, najobszerniejszy, zawiera śpiewy mszalne. Tytuł ten jest ogólny i może nawet za mało adekwatny do bogatych pozycji zawartych w tym tomie. Znajdujemy tam bowiem Dialogi, Aklamacje, Akt pokuty, Modlitwę Pańską, zarówno w języku polskim jak i w łacińskim. Podobnie się rzecz ma w dziale dotyczącym części stałych Mszy świętej. Imponujące są różne propozycje śpiewów między czytaniem. Nadto są melodie do modlitwy powszechnej. Pieśni mszalne w liczbie 14 nie tylko znane są na Śląsku Opolskim. Nie pominięto również śpiewów podczas pokropienia niedzielnego i pieśni przed i po kazaniu.

Pod ogólniejszym hasłem „Śpiewy procesyjne” umieszczono trzy działy: 1. Śpiewy na wejście i przygotowanie darów ofiarniczych w okresie zwykłym w liczbie 67, na Komunię świętą w liczbie 50. Nie brakuje bogatego repertuaru „Śpiewów uwielbienia” (26) oraz Śpiewów na Zakończenie.

III tom nosi tytuł „Uświęcenie dnia. Święta i nabożeństwa Pańskie”. Do pierwszej grupy należą: Jutrznia Niedzielną, Pieśni Poranne, Nieszpory Niedzielne, Nieszpory na Niedziele i Święta (podzielone na 4 tygodnie liturgiczne). Psalmi do wyboru, Nieszpory o Najświętszej Eucharystii, Nieszpory o Najświętszej Maryi Pannie, Pieśni wieczorne i Anioł Pański. Druga grupa oczywiście skupia się na świętach okresu zwykłego. Trzecia grupa obejmuje głównie pieśni ku czci Najświętszej Eucharystii (58) oraz Pieśni do Najświętszego Serca Pana Jezusa (44).

Chorał Opolski jest pierwszym opracowaniem organowym do modlitewników śląskich, a zbiór melodii z towarzyszeniem organów odnosi się do śpiewów zawartych w modlitewniku diecezjalnym *Droga do nieba* (wyd. XLIV, Opole 1982).

Zamierzeniem tego wartościowego opracowania Chorału Opolskiego było staranie „o możliwie proste opracowanie harmoniczne, co powinno umożliwić korzystanie ze zbioru organistom o podstawowym przygotowaniu zawodowym i muzycznym” (Słowo wstępne do I tomu).

Można mieć nadzieję, że *Chorał* będzie długo służył zgodnie z jego przeznaczeniem. Pod koniec każdego tomu znajduje się alfabetyczny i rzeczowy spis treści, co ułatwia szybkie znalezienie pieśni. W sumie trzymtomowy *Chorał* zawiera 892 pozycje.

Lublin

O. HUGOLIN LANGKAMMER OFM

E. DĄBROWA, *Gaugamelą 331 p.n.e.*, (Historyczne bitwy), Warszawa 1988, ss. 143, ilustr.

W oparciu o źródła starożytne i opracowania współczesne autor przedstawia tło historyczne bitwy pomiędzy wojskami Aleksandra Macedońskiego a armią perską Dariusza III pod Gaugamelą 1 X 331 przed Chr. Niektórzy badacze podają inne daty: 27. lub 30 IX. W tradycji antycznej lokalizacja bitwy była pod Arbelą. Znaczenie bitwy pod Gaugamelą polega na zdobyciu panowania w Azji przez Aleksandra, kładąc tym samym koniec istnieniu państwa Achemenidów. Mówi się nawet, że od tej daty (331 przed Chr.) rozpoczyna się era hellenistyczna (por. s. 110). W aneksie zostały pomieszczone tłumaczenia opisów bitwy podanych przez historyków starożytnych: Flawiusza Arriana, Diodora Sycylijszka, Kwintusa Kurcjusza Rufusa i Plutarcha z Cheronai.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

DAVID BOLT, *Adam*. Przeł. z ang. A. Łobocka-Oleskowicz. IW Pax, Warszawa 1988, ss. 140.

W tej poetyckiej powieści angielski pisarz David Bolt przedstawia na kanwie Księgi Rodzaju swoją wersję Raju: dzieje Adama, stworzenie Ewy, kuszenie Smoka (wzięte z Apokalipsy), upadek i wygnanie. Ciekawa i udana próba przybliżenia Edenu i prapoczątków człowieka. Mimo że obraz Raju jest w dużej mierze tworem wyobraźni pisarza, mieści się on całkowicie w ramach Księgi Rodzaju 2,4-4,1. Autor wprowadził wiele nazw z języka hebrajskiego, ale także z innych języków wschodnich (zauważając słusznie, że Adam nie mówił ani po angielsku, ani po hebrajsku), niektóre zaś słowa są wymysłem pisarza. Autor przyznaje, że wiele zawdzięcza dużej liczbie przeczytanych komentarzy biblijnych. Godna polecenia lektura dla dorosłych i starszej młodzieży.

Kraków

MARIAN FULAŘ

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY

ATENEUM KAPLAŃSKIE

1989, t. 113, z. 1

Brzegowy T. ks., *Mieszkanie Boga na ziemi w świetle psalmów*, 14-24